

KONKURRENZ FÜR KRUPP

Das Leben des Franz Freiherrn von Uchatius

(ÖBV&HPT VerlagsgmbH & Co. KG. Wien, 2004. 378 o.)

Az osztrák császári királyi haderőben a XIX. század folyamán még voltak olyan polihisztor beállítottságú katonatisztek, akik a Habsburg Birodalomban és külföldön egyaránt öregbítették a hadsereg hírnevét. Sajnálatos módon a XIX–XX. század császári (és) királyi táborkairól általában véve kevés összefoglaló monográfia született. Az osztrák történetírás is mind a mai napig adós maradt a XIX. századi Habsburg-haderő egyik ismert és kiemelkedő alakjának, Franz Freiherr von Uchatius altábornagynak az életrajzával, aki a művelt, kísérletező és feltaláló katona típusának jellegzetes képviselője, tapasztalt katonatiszt, a tüzérség korszerűsítője, a világtörténelem első légitámadásának kiagyalója volt, emellett az optika, a fényképezés, a film úttörőjeként is maradandót alkotott. Többek között ezért is érdekes és hiánypótló Helmut Neuhold műve, mely 1881. június 4-én, hivatalában elkövetett öngyilkosságáig követi nyomon Uchatius altábornagy életét, katonai pályafutását és tevékenységét.

A bevezetésben a szerző felsorolja, milyen forrásokat és szakirodalmat használt fel a könyv megírásához.

Az első fejezetből Uchatius családját, szüleit, testvéreit, gyermek- és fiatalkorát ismerhetjük meg. A második nagy témakör az 1829-től tüzértisztként szolgáló Uchatius császári haderőben eltöltött első éveivel ismerteti meg az olvasót. A harmadik témaegység kevésbé ismert oldaláról mutatja be a táborno-kot, nevezetesen arról, hogy milyen szerepet töltött be a fényképezés úttörőjeként, továbbá részletesen leírja az általa készített, a későbbi filmvetítők előfutárának is tekinthető készüléket, amivel mozgóképeket lehetett vetíteni.

A következő fejezetből megtudhatjuk, hogy a későbbi altábornagy tüzérként igen korán elhivatottságot érzett az ágyúöntés iránt, és kísérletei folytatása közben, mellesleg, egy új gyutacsot is szerkesztett. A fentiekén kívül az is kiderül, hogy tulajdonképpen az első petróleumlámpa feltalálóját is személyében tisztelhetjük. Külön témaegység tárgyalja

1848–49-ben betöltött szerepét. Részletezi, hogy 1849 júliusában az általa kifejlesztett, 6 kilogramm súlyú, léggallonokra erősített és megfelelő széljárás esetén felengedett bombákkal támadták az osztrákok az általuk körülrzárt Velence városát, ennek alapján őt tekinthetjük a történelem első légitámadása megvalósítójának is. A következő témakör keretében a szerző felsorolja az 1850–51 során a Franciaországban, Belgiumban, a német államokban és Angliában található, különböző ágyúöntődékekben tett tanulmányútjait, amelyek eredményeként Ausztriában öntött acél ágyúcsövet készített. Karrierje tulajdonképpen ekkor kezdett felfelé ívelni, s húsz év elmúltával a bécsi Arzenál parancsnoki beosztása, az altábornagyi rendfokozat, és a bárói rang elnyerésével érte el tetőpontját.

Neuhold összegzi az 1850-es és 1860-as években az európai tüzérségnél végbement fontosabb technikai változásokat. Többek között összehasonlítja az 1866-os porosz-osztrák háborúban használt hátultöltős porosz acélágyúk és az előltöltős osztrák bronzágyúk hatékonyságát.

A mű írója magától értetődően nagy teret szentel az Uchatius-féle ún. acélbronz feltalálásának és a találmány hasznosítási lehetőségei bemutatásának. Külön témaegységben ismerteti meg az olvasót azzal, hogyan kísérletezte ki a táborkok a későbbi osztrák-magyar lövegek alapanyagául szolgáló acélbronzot 1874-ben. Felvázolja, hogy találmánya milyen visszhangot váltott ki az Osztrák-Magyar Monarchia és más államok katonai köreiből. Megtudhatjuk, mekkora ellenállást kellett legyőznie az osztrák-magyar hadseregnek belül, többek között a Műszaki és Adminisztratív Katonai Bizottság – a császári és királyi hadügyminisztérium segédszerve – részéről, amelynek tagjai meg voltak győződve a német Krupp által acélból gyártott ágyúk kiválóságáról, és azok bevezetése mellett kardoskodtak a dualista állam haderejében.

Kitér arra, hogyan győzte meg Uchatius irigyeit és ellenfeleit a jóval olcsóbb acélbronz